

'Her behandles vi alle ens'

– en kønssensitiv analyse af pigers ophold på sikrede afdelinger

Af Ann-Karina Henriksen

Antallet af piger der anbringes på sikrede institutioner har været stigende siden 2000 og piger udgør i dag ca. 10 procent af de anbragte unge. En stor del af pigerne anbringes i pædagogisk observation, og indgår således i en tendens, hvor et stigende antal unge anbringes på sikrede afdelinger uden at have overtrådt loven. Siden 2010 er antallet af unge anbragt i pædagogisk observation eller for farlighed tredoblet, mens antallet af unge anbragt i varetægt eller til afsoning er faldet med 40 procent (Danske Regioner 2016). Den faldende ungdomskriminalitet ser ud til at have resulteret i en overkapacitet af sikrede pladser, der i nogen grad kompenseres for gennem sociale anbringelser. Det rejser imidlertid en række spørgsmål om, hvornår frihedsberøvelse er den passende velfærdsstatslige respons på udsatte børn og unges problemadfærd, og hvor grænserne går for beskyttelse og straf i en dansk velfærdsstat.

Denne artikel stiller skarpt på pigers ophold på sikrede afdelinger, og er udarbejdet på baggrund af en kvalitativ undersøgelse gennemført i 2015. Jeg viser, hvordan pigerne forstås og håndteres ud fra en forståelsesramme, der spænder mellem fokus på psykiatrinære problemstillinger til fokus på grænsløse seksualitet, og jeg inddrager pigernes oplevelse af at blive håndteret indenfor denne forståelsesramme. Jeg konkluderer, at gældende anbringelsespraksis ikke i tilstrækkelig grad tilgodeser pigernes behov, og vurderer på den baggrund, at der er brug for en revurdering af nuværende anbringelsespraksis.

Sikrede institutioner

Der er otte sikrede institutioner i Danmark med en samlet nuværende kapacitet på 126 pladser. Institutionerne administreres af regionerne og forvaltes efter Serviceloven og magtbekendtgørelsen. Institutionerne er spredt over hele landet ud fra et nærhedsprincip, og er opdelt i mindre afdelinger med plads til ca. seks unge, der bor på egne værelser. Der er stor forskel på institutionerne både hvad angår de fysiske rammer, den pædagogiske praksis og ansattes pædagogiske uddannelse. De sikrede institutioner varetager således på meget forskellig vis en kompleks opgave i forhold til sikret anbringelse af børn og unge i alderen 12-18 år. Langt størstedelen er anbragt i surrogat varetægt eller afsoner som en del af en ungdomssanktion. En mindre andel, heraf en væsentlig andel af pigerne, er anbragt i pædagogisk observation med henblik på udredning eller for farlighed (mod andre eller sig selv). Målgruppen er således sammensat og spænder fra et mindretal af socialt anbragte, og ofte psykisk sårbare unge, til et flertal af retligt anbragt unge sigtet for grov eller gentagen kriminalitet, og hermed også en ambivalent opgavevaretagelse i spændingsfeltet mellem beskyttelse, behandling og straf.

Metode

I 2015 gennemførte jeg en kvalitativ undersøgelse på de sikrede institutioner, hvor jeg interviewede anbragte unge og personale og gennemførte ca. 300 timers etnografisk feltarbejde på fire sikrede institutioner. Undersøgelsen faldt i to faser, hvor

En af de otte sikrede institutioner i Danmark for unge mellem 12-18 år.

første fase bestod i at interviewe afdelingsledere og/eller socialrådgivere på alle de sikrede institutioner, for at få indblik i, hvordan de anskuede pigernes problematikker og ophold på afdelingerne. Derefter aftalte jeg 10 ophold á 2-3 dage på afdelinger, hvor der var mindst én pige anbragt. Jeg interviewede 25 unge heraf 12 piger. Ti af pigerne var anbragt på afdelinger, hvor de resterende unge var drenge. Den gennemsnitlige alder på pigerne var 15,75 mod 16,78 for drengene. Blandt pigerne var de ti etnisk danske og to var af både etnisk dansk og anden etnisk herkomst. Blandt drengene var 4 etnisk danske, 5 minoritetsetniske fra Mellemøsten og 4 af blandet dansk og minoritetsetnisk baggrund. De unge havde opholdt sig mellem 3 uger og 2 år på sikrede afdelinger, og de fleste kendte ikke tidspunktet for anbringelsens ophør.

Under opholdet deltog jeg i hverdagsaktiviteter såsom madlavning, skole/værksted, sportsaktiviteter og havde samtaler med unge og ansatte som supplement til de interview med unge og ansatte, der blev gennemført i aflukkede rum for at muliggøre fortrolighed og anonymitet. Jeg deltog også i personalemøder og 'overleveringer' ved vagtskifte. Selvom det kan være vanskeligt at inkludere både unge og

ansattes perspektiv i en enkelt undersøgelse, giver det også mulighed for at undersøge dynamikker og samspil, der bidrager med et nuanceret blik på institutionelle praktikker og logikker (Liebling 2001). Udover formelle etiske krav om frivillig deltagelse, anonymitet og informeret samtykke, arbejder jeg ud fra en situeret etik, hvor jeg i både dataproduktion og formidling tager hensyn til informanternes integritet, livssyn og kontekstuelle betingelser (Hastrup 2009). Undersøgelsen er finansieret af Det Frie Forskningsråd, Rådet for Samfund og Erhverv, og er således ikke rekvireret af Danske Regioner eller de sikrede institutioner.

Det psykiatrinære blik

Vi har meget få piger herinde, men dem vi har er meget krævende. De har alvorlige diagnoser, lav IQ og har været udsat for massiv omsorgssvigt. (Kvindelig afdelingsleder)

Generelt gav ansatte og ledere udtryk for, at deres erfaring med piger var sparsom, og at pigerne ofte var vanskelige at have på afdelingerne, fordi deres problemstillinger var mere komplekse og psykiatrinære end drengenes. Adspurgte direkte til forskelle

mellem piger og drenge, fremhævede ansatte og ledere ofte lighederne, og forklarede hvorfor de ikke syntes, at pigerne skulle have særbehandling. Når jeg derimod undersøgte de beskrivelser af drenge og piger, som ansatte og ledere gav udtryk for i samtaler med mig og hinanden, så var der i beskrivelserne af drengene en vægtning af risikoadfærd som vold, misbrug og kriminalitet, mens beskrivelserne af pigerne i højere grad vægtede mere psykiatrinære problemstillinger og grænseoverskridende seksualitet.

Det psykiatrinære blik afspejler i nogen udstrækning, at pigerne overvejende er anbragt i pædagogisk observation og for farlighed, men karakteriserede også beskrivelser af piger anbragt i varetægt. Det psykiatrinære blik giver mulighed for at forstå en række handlinger, f.eks. selvskade, depression eller udadreagerende adfærd, men giver også mulighed for at placere pigerne udenfor pædagogisk rækkevidde og rationel logik. Ved at forstå pigernes handlinger og tale som bundet i patologier risikerer man at overhøre de meningsfulde udsagn som pigerne kommunikerer, og herved devaluere deres fortællinger som usande, ulogiske eller udtryk for en "egen logik". Det patologiske blik bliver herved vanskeligt at gennemtrænge, og kan i yderste konsekvens blive en del af pigernes selvforståelse og accept af egne vanskeligheder.

En mindre gruppe med særligt alvorlige psykiatriske problemstillinger blev af flere ansatte vurderet uegnet til ophold på sikrede afdelinger, der kan beskytte dem, men ikke behandle dem. En kvindelig afdelingsleder siger:

Psyk siger, at hun er for farlig til dem, så hun burde være ved os, og vi sagde, "Ja, ja, hun er farlig, men hun er også forpint, og vi kan ikke give hende det hun har brug for. Hun har brug for noget psykiatrisk hjælp også."

Flere afdelingsledere gav udtryk for, at et vakuum mellem psykiatrien og de sikrede afdelinger resulterede i langvarige og konfliktfyldte anbringelser. Selvom mange af de ansatte gav udtryk for at have socialpædagogiske kompetencer og grundlæggende viden om de mest almindelige diagnoser som angst, selvskade og personlighedsforstyrrelser var der også mange, der ikke besad den nødvendige viden, og ikke var opdateret på de enkelte pigers historik. Der er således tale om en varieret indsats, også institutionerne imellem, hvor en række beskyttende

indsatser får straffende dimensioner. Hvis en pige er selvskadende kan det eksempelvis være en løsning at fjerne alle potentielt farlige genstande fra hendes værelse, herunder personlige ejendele, plakater og tøj. Således fik en pige fjernet alt fra hendes værelse i stueplan og lå uden gardiner indtil det ved et personalemøde blev kommenteret, at det måske var krænkende for hendes privatliv. Andre gange fører beskyttelse af en selvskadende pige til forbud mod undervisning på værksteder eller 24-timers observation, og i sidste ende kan misforståelser og konflikter føre til magtanvendelser og ophold i sikringscellen. Når socialpædagogikken ikke slår til tages en række beskyttende-straffende praktikker i brug, som potentielt krænker pigernes integritet og forværrer deres psykiske sårbarhed.

De anbragte piger gav udtryk for, at de oplevede deres anbringelse på sikret afdeling som en straf, og de gav uden undtagelse udtryk for, at de ikke ønskede at være på sikret afdeling. Ca. halvdelen af de piger, der var anbragt i pædagogisk observation, gav udtryk for, at de først blev orienteret om deres sikret anbringelse under et døgn inden de blev kørt til institutionen. En pige på 15 år siger følgende:

De kan ikke rigtig forklare hvorfor, jeg mener, jeg synes ikke, at jeg behøver, at være spærret inde. Jeg blev hentet af politiet, og da de låste døren derude, blev jeg bange. Hegnet derude, det skræmte mig helt vildt. Jeg tænkte, "det er slemt det her, jeg er i fængsel nu". De undersøgte mine ting og kropsvisiterede mig. Jeg kiggede på tremmerne for vinduet, og havde det rigtig dårligt. Jeg har det dårligt, det kan ikke være rigtigt. Jeg har ikke lyst til at være her.

Selvom der er stor forskel på de sikrede institutioner, har de alle i varierende grad en fængselslignende arkitektur, hvor et stort fokus på sikkerhed materialiseres i høje hegn, mange aflåste rum og døre, overvågning og alarmer båret af alt personale. Den fængselslignende arkitektur og praksis (kropsvisitering, magtanvendelse, sanktionspædagogik m.m.) påvirker de unge både ved ankomst og under opholdet. Nogle beskriver, at de sover dårligt, fordi det føles ubehageligt at være låst inde, som formuleret af en ung dreng, "lyden af låsen, der klikker i hver aften, det er det værste. Vi er jo låst inde hele tiden, men jeg sover bare dårligt bag den låste dør". Det understreger, at frihedsberøvelse opleves som en straf uanset anbringelsesgrundlag.

De piger, der havde de værste psykiske lidelser som selvskade, angst, depression efterlyste i særlig

grad personale med indsigt og erfaring i deres lidelser, og som kunne håndtere deres adfærd på en hensynsfuld og professionel måde. Flere piger beskrev, at manglende tillid til personalets evner skabte en utryghed, der fremprovokede selvskade og uddragende adfærd, som det også fremgår af denne udtalelse, formuleret af en pige på 15 år:

Det er svært med personalet, fordi de har forskellige løsninger, og det er ikke tit, at de har sådan en som mig, fordi jeg er her ikke på grund af kriminalitet og det... jeg har psykiatiske problemer og... nogle af de ansatte ved ikke, hvordan de skal håndtere det, og det gør én usikker, det føles utrygt ikke at vide, hvad de finder på.

Trods variationer institutionerne imellem, er udgangspunktet at sikrede afdelinger ikke skal eller kan tilbyde specialiseret behandling. Dels er personalet typisk ikke uddannet til at kunne håndtere komplekse psykiatiske problemstillinger, dels har de enkelte afdelinger et stort antal fast- og vikarierende personale tilknyttet. Der er således stor risiko for, at de unge møder personale, der enten kender meget lidt til deres konkrete historik eller komplekse problemstilling. Hvis der i samspillet mellem den unge og personalet ikke er den nødvendige tillid til, at de ansatte kan håndtere deres adfærd øges risikoen for, at de unge får det værre.

Jeg oplevede stor bekymring og omsorg blandt personalet for de unges psykiske vanskeligheder, og de gav eksempler på, hvordan den relationelle pædagogik eller skræddersyede tilbud med psykiatrisk konsultation bidrog til, at mange piger profiterede af opholdet. Jeg hørte også personale tale om pigers selvskade, spiseforstyrrelser eller aggressivitet som udtryk for manipulation eller forsøg på at få opmærksomhed, hvilket afspejler frustration og magtesløshed, såvel som en manglende forståelse og følsomhed for pigernes vanskeligheder. Det afspejlede sig også i nogle af pigernes beretninger, om deres forhold til personalet. En pige siger således:

De tror, at jeg bare gør det for at få opmærksomhed, men kan de ikke se, hvor dårligt jeg har det? Jeg vil på psyk fordi jeg vil behandles af nogen der forstår mig. Her forstår de hvad jeg siger, men derinde forstår de hvad jeg føler. (Pige, 16 år)

International forskning peger på, at størstedelen af piger og kvinder der enten fængsles eller modtager resocialiserende behandling har været udsat for vedvarende omsorgssvigt, vold eller seksuelle krænkelse (Pollack & Brezina 2007). Det er således sand-

synligt, at dette også gælder en væsentlig andel af piger, der anbringes på sikrede afdelinger. Studier viser, at frihedsberøvelse og hverdagsrutiner i fængsler kan forstærke de traumer, som kvinderne lider under og hermed også de negative overlevelsese-mekanismer, som kvinder har udviklet for at håndtere krænkelse og overgreb. Det kan være høje lyde i form af alarmer, råb eller skift i tonefald, uregelmæssig håndhævelse af regler, indespærring og kontroltab, der i forening forstærker selvskadende adfærd, aggressivitet og manglende følelsesregulering. Nyere forskning understreger behovet for traume-informeret praksis særligt i forhold til fængslede kvinder. Øget viden om og opmærksomhed på traume-relateret adfærd, fokus på kontinuitet, tryk og tillid i behandling og fokus på at reducere de institutionelle rammers negative indvirkning på traumatiserede unge står centralt i denne tilgang, hvor det gennemgående spørgsmål ikke er ”hvad har du gjort?”, men i højere grad ”hvad er der sket med dig?” (Covington 2015).

Grænseoverskridende seksualitet

Kompleksiteten af pigernes problematikker blev ofte brugt til at legitimere, at pigerne blev anbragt på forskellige afdelinger, også når flere var anbragt på samme institution. Ud af tolv piger var de ti således anbragt på afdelinger udelukkende med drenge. Alle de sikrede institutioner var opmærksomme på pigernes risiko for seksuelle overgreb, og på alle afdelinger sikrede man, at en pige aldrig var alene med drengene. En afdelingsleder siger således, ”Drenge er drenge, og de har alle deres hormoner kørende, når der kommer en pige herind”.

Hvor drengenes seksualitet overvejende blev betragtet som hormonelt betinget og således normal, blev pigernes seksualitet i høj grad betragtet som unormal og gjort til genstand for regulering. Ca. halvdelen af pigerne i undersøgelsen blev, af personalet, betragtet som ’grænseløse’ i forhold til seksualitet, ofte med mistanke om tidligere erfaringer med gråzone prostitution. Denne forståelsesramme bidrog til et stort fokus på pigernes påklædning, brug af make-up og regulering af (krops)sprog, der ofte blev opfattet som seksualiseret. Der var på alle afdelinger et generelt forbud mod shorts, nederdel, og ærmeløse toppe såvel som stramt, gennemsigtigt eller nedringet tøj. De afdelinger, som jeg besøgte, foretog vurderinger af pigernes tøj og placerede det uegnede tøj i depot. Denne praksis kan betragtes

som en hjælp til pigerne for at reducere opmærksomheden fra drengene, men bidrog også til at gøre pigerne ansvarlige for at reducere drengenes blik og begær. En 17-årig pige forklarer således, "du skal ikke vise det hele frem, med bryster og sådan. Jeg mener, det er hårdt for drengene at være herinde og se den slags". Opmærksomheden på pigernes tøj, make-up og kropssprog bidrog til at placere ansvaret for den upassende seksualiserede omgang hos pigerne, mens drengene overvejende blev opfattet som drevet af hormoner eller ligefrem ofre for pigernes grænseløse seksualitet.

Det diagnostiske blik blev i vid udstrækning overført til pigernes seksualitet og manglende evne til at passe på sig selv, mens drengenes seksualitet stort set ikke blev genstand for refleksion blandt personalet. Løsninger bestod i at beskytte pigerne gennem konstant observation, 'en-til-en'-indsatser, eller sektionering, hvis der var mistanke om konkret seksuel samkvem. Beskyttelsen af pigerne gennem observation, adskillelse og ansvarliggørelse havde straffende dimensioner, der bidrog til at konstruere både køn og seksualitet som afvigende. Det er således et paradoks, at man på den ene side håndterer pigerne gennem en forståelsesramme, der lægger vægt på grænseløs seksualitet, mens de anbringes på afdelinger udelukkende med drenge i alderen 15-17 år. Kønsintegrerede anbringelser kræver en pædagogisk praksis i forhold til køn og seksualitet, hvor antagelser om drenges seksualitet som naturlig og drevet af hormoner og pigers grænseløse seksualitet erstattes af et blik på seksualitet som en sund og naturlig drift hos både drenge og piger, der kan reguleres i forhold til respektfuld og ikke-krænkende omgang mellem kønnene.

Fokus på at beskytte pigerne mod seksuelle overgreb kan med fordel understøttes af et fokus på sexismen, som det kommer til udtryk både i sjov og alvor. En del af pigerne oplevede, at personalet ikke altid tog dette alvorligt, som følgende udtalelse understreger:

Drengene, de kan godt, sådan, fordi de, sådan som (nævner to drengenavne), de kan godt være sådan mandschauvinistiske, så synes jeg tit, at man bliver måske sådan lidt nedstemt og lidt sådan, man føler sig sådan, fordi der så også ofte, at der er kun mænd på arbejde, og så dengang, da jeg var alene pige, der synes jeg, det var svært, fordi der kom mange af de der perverse jokes og sådan noget.

Hverdagssexisme og det personalet måske betragter som uskadelige jokes om køn og seksualitet, kan opleves krænkende for piger, når de bor på afdelinger med

drenge og med en overvægt af mandligt personale. Det kræver øget opmærksomhed på, hvordan humor og magt spiller sammen, og bidrager til underordning eller krænkelser af pigerne som kønsminoritet.

Reguleringen af pigers køn og seksualitet begrænsede sig ikke til tøj og kropssprog, men gik også på pigers (dårlige) hygiejne, og viden cirkulerede om intime detaljer vedrørende lægebesøg, sygdomme og menstruation. Det er tematikker, som mange unge piger oplever som private og intime oplysninger. Det kan derfor opleves krænkende, når de cirkuleres og diskuteres uden hensyn til deres private karakter. Væsentlige diskussioner bør vedrøre måden personale taler om køn og seksualitet, og en selektion af den viden, der cirkuleres om pigers intime liv.

Marginalisering i et maskulint rum

90 % af de unge, der anbringes på sikrede institutioner, er drenge ligesom langt størstedelen af de ansatte er mænd. Blandt de ansatte var der generelt en forståelse af, at mandligt personale bidrog til højere sikkerhed i kraft af deres evne til at håndtere fysiske konflikter. Som store dele af kriminalforsorgen verden over, er sikrede afdelinger indrettet og organiseret med afsæt i drenges behov og interesser (Laanemets & Christensen 2008, Matthiasen 2009). Det gennemsyrrer metal- og træværkstederne, træningsrum, sportsaktiviteter, film og spil samt tilbud om programbaseret behandling. Forskning peger på, at når kvinder tilbydes indsatser udviklet på baggrund af mænds behov (f.eks. risikovurderinger og kognitive behandlingsprogrammer anvendt i fængsler), så får de en dårligere eller mindre effektiv behandling (Burman & Batchelor 2009, Hannah-Moffat 2005, Morash 2010). Forestillingen om kønsneutrale indsatser skærmer således for en forståelse for, at sikrede institutioner er indrettet til drenge, og kun sporadisk formår at inkludere pigerne. En kvindelig ansat beskriver det på følgende måde:

Jeg mener, at pigerne ofte bliver isolerede, fordi man enten skal beskytte dem eller fordi de ikke kan deltage i aktiviteterne på lige fod med drengene, altså tag værkstederne, det ville jeg da heller ikke have lyst til, især ikke da jeg var 16-17 år.

Pigerne gav udtryk for, at de ofte havde ringe indflydelse på valg af fællesaktiviteter og ofte fravalgte at deltage, når valget faldt på f.eks. fodbold eller hockey grundet den hårde fysiske kontakt. Fordi pigerne på alle afdelinger var i markant undertal, del-

tog de i høj grad på drengenes præmisser. Ofte håndterede personalet de forskelligrettede interesser ved at tilbyde pigerne alternative aktiviteter eller ophold på værelset, hvilket på den ene side reducerede konflikterne, men på den anden side bidrog til pigernes udgrænsning fra ungefællesskabet. En bredere vifte af aktiviteter udover hård kontaktsport som fodbold, basketball og hockey, kunne bidrage til at inkludere pigerne i rekreative aktiviteter.

Frihedsberøvelse er en straf – uanset anbringelsesgrundlag

Undersøgelsen peger på en række forhold, der medvirker til at pigers behov ikke i tilstrækkelig grad imødekommes ved gældende anbringelsespraksis. Den spredte anbringelse af piger resulterer i manglende viden blandt personalet om pigers særlige behov og problemstillinger, og særligt for de psykisk sårbare piger kan kombinationen af frihedsberøvelse og manglende specialiseret behandling øge risikoen for, at de får det værre. Gældende praksis med at anbringe piger på afdelinger udelukkende med drenge, øger risikoen for at pigerne marginaliseres under anbringelsen og præges negativt af de forestillinger om køn og seksualitet, der er skitseret i artiklen. Mulige løsninger kunne være, at piger som udgangspunkt anbringes på afdelinger med andre piger, eller at piger fremover anbringes på et mindre antal institutioner på afdelinger, der har en tilstræbt kønsmæssig balance blandt både personale og anbragte unge, med henblik på at opbygge viden og udvikle køns-sensitiv praksis.

I Sverige har der gennem de seneste år været øget opmærksomhed på pigers anbringelse på sikrede afdelinger. En undersøgelse af køn på både åbne og lukkede afdelinger finder, at kønsintegrering overvejende er til drengenes fordel og at pigernes problemstillinger ofte overses (Laanemets & Christensen 2008). Da sikret anbringelse er et alvorligt, og ikke mindst bekosteligt, indgreb i unge menneskers liv, er det væsentligt at sikre effekten – og sikre at der ikke gøres mere skade end gavn. En række svenske undersøgelser og anbefalinger kan således inspirere til at gentænke gældende anbringelsespraksis. Ligeledes kunne videre forskning kvalificere de sociale anbringelser, idet de kort- og langsigtede effekter af sikret anbringelse for denne målgruppe ikke er grundigt belyst.

Grænserne mellem beskyttelse og straf ser ud til at flytte sig med den nye anbringelsespraksis. Når

børn og unge i stigende grad frihedsberøves uden at være sigtet eller dømt for en lovovertrædelse, bør det ske på baggrund af solide socialfaglige skøn og nuanceret viden om samspillet mellem frihedsberøvelse og psykisk sårbarhed. Risikoen for at psykisk sårbare unge tager skade af frihedsberøvelse er veldokumenteret og bør tages alvorligt. Anbringelse for farlighed, der er fordoblet alene siden sidste år (Danske Regioner 2016) åbner op for en juridisk gråzone i forhold til anbringelsen af sårbare og psykisk syge unge, og det bør overvejes om farligheds-kriteriet som anbringelsesgrundlag på sikret afdeling skal ændres til alene at omfatte farlighed for andre.

REFERENCER:

- Covington, S. (2015): Becoming trauma-informed: a core element in women's treatment. *Counselor*. Vol.16: 72-77
- Danske Regioner. 2016. *Statistik 2015 for de sikrede institutioner*, København: Danske Regioner.
- Burman, M., og S. A. Batchelor. (2009). Between two stools? Responding to young women who offend. *Youth Justice* 9(3): 270–285.
- Hannah-Moffat, K. 2005. Criminogenic needs and the transformative risk subject hybridizations of risk/need in penalty. *Punishment & Society* 7(1): 29-51.
- Laanemets, L. & Kristiansen, A. (2008). *Kön och behandling inom tvångsvård. En studie av vården organiseras med avseende på genus*. Stockholm: Statens Institutionsstyrelse (SiS).
- Liebling, A. (2001). Whose side are we on? Theory, practice and allegiances in prisons research. *British Journal of Criminology* 41(3): 472-484.
- Mathiassen, C. (2011). *Perspektiver på kvinders dagligdag i danske fængsler*. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole.
- Morash, M. (2010). *Women on probation and parole: A feminist critique of community programs & services*. London: University Press of New England.
- Pollack, S., & Brezina, K. (2007). Negotiating contradictions: Sexual abuse counseling with imprisoned women. *Women & Therapy* 29:3-4, 117-133.

Ann-Karina Henriksen er adjunkt ved Institut for Socialt Arbejde, Professionshøjskolen Metropol.